

Vanglaametniku eriala õppijate kogemused töökohapõhises õppes Tallinna Vangla näitel.

Keidy Kadak

Juhendaja: Andrea Annus, MA

Tallinna Ülikool, haridusteaduste instituut

Andragoogika ja täiskasvanuhariduse valdkond

ANNOTATSIOON

Uurimustöö keskendub vanglaametniku eriala kutseõppurite kogemustele töökohapõhises õppes Tallinna Vangla näitel. Töö eesmärk on uurida, kuidas õppurid tajuvad ja kogevad töökohapõhist õpet, ning esitada nende poolseid soovitusi õppekorralduse parandamiseks. Kasutades kvalitatiivset uurimismeetodit viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud nelja Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledži lõpetanuga, kes on läbinud ühe õppeaasta pikkuse töökohapõhise õppe programmi.

Uuringu tulemustes ilmnesevad õppurite ootused ja eesmärgid, õppeprotsessi kitsaskohad, mõju tööalasele arengule ning positiivsed aspektid töökohapõhise õppe vormis. Tulemused näitavad, et õpilased hindavad töökohapõhist õpet paindlikuks ja praktiliseks lahenduseks, mis võimaldab omandada tööks vajalikke oskusi reaalses situatsioonis. Siiski toodi esile kommunikatsiooniprobleeme kooli ja Tallinna Vangla, kui tööandja vahel, juhendamise kvaliteedi erinevusi ja väljakutseid töö ja õppe tasakaalu leidmisel. Uuring tõstab esile töökohapõhise õppe potentsiaali pakkuda tõhusat ja praktilist väljaõpet, kuid rõhutab samas vajadust parema korralduse ja planeerimise järele.

Võtmesõnad: vanglateenistus, töökohapõhine õpe, kutseõpe

SISSEJUHATUS

Statistikaameti andmetel oli 2022. aasta lõpus tööjõupuudus Eestis viimaste aastate tipu ligikal (Kuusik & Vassiljeva, 2023). Tööturu seis on ettevõtjad ja asutused viinud olukorrani, kus sobivate töötajate saamiseks on asunud ise välja koolitama töötajaid. Haridus- ja Noorteamet (2024) on loonud kutse- ja kõrghariduse arendamise programmi PRÕM+, mis keskendub kutse- ja kõrgkoolides toimuva töökohapõhise õppe ja praktika arendamisele ning

laiendamisele. Loodud programm toetab erinevaid ettevõtteid ja asutusi liikuma sinna suunas, kus nad looksid võimalusi koolitada ise välja endale vajalikke töötajaid koostöös mõne kutse- või kõrgkooliga.

Kantar Emor viis 2018. aastal läbi uuringu, kus uuris töökohapõhise õppe lõpetajaid ja nende hinnanguid õppele. Uuringu tulemustest selgus, et üldine info töökohapõhise õppe võimaluste osas levib valdavalt tööandja kaudu (Kantar Emor, 2018). Seega on tööandja roll nii inimeste õppesse suunamise, kui ka info levitamise kohapealt väga suur. Haridus- ja Noorteamet tutvustas 2022. aasta juunis kolme uut töökohapõhise õppe rakendusmudelit, millega loodetakse leevendada tööjõupuudust kaubandus-, metalli- ja ehitusvaldkonnas. Uute mudelite suureks eeliseks on tööandjate mahukam kaasamine juba enne õppeprotsessi algust ning ka varasemast täpsem osapoolte vastutuste ja panuste defineerimine (Haridus- ja Noorteamet, 2022).

Vanglateenistus ei ole eelmainitud valdkondadest erinev ning seda on aastaid kimbutanud tööjõupuudus (Kalda, 2019). Samasugust märkamist väheste töötajate näol on täheldanud ka vanglateenistuse enda töötajad (Sisekaitseakadeemia, 2023). Sellest tulenevalt on hea märkida, et esimesed sammud oma valdkonnas tööjõupuuduse vähendamiseks ja eriala omandamise võimaluseks töökohapõhises õppevormis on vanglateenistus juba astunud.

Kuni 2024. aasta sügiseni sai vanglaametniku 4. taseme kutset omandada Sisekaitseakadeemia (edaspidi SKA) vanglateenistuse kolledžis, kus õppekava pikkuseks oli üks õppeaasta ning kus valvurkonnale pakutav õpe oli praktiline ja töökohapõhine (Vanglateenistus, 2024). Ühe õppeaasta pikkust töökohapõhist õpet on SKA's vanglaametnike kutseõppel rakendatud alles veidi üle kahe aasta ning selle aja jooksul on oma eriala töökohapõhises õppes omandanud 2 kursust vanglaametnikke. 2024. aasta sügisel toimus muutus õppekava pikkuses ning sellest ajast alates saab SKA's omandada vanglaametniku 4. taseme kutse töökohapõhises õppes vaid viie kuuga (Sisekaitseakadeemia, kuupäev puudub). Senini puudub täpsem ülevaade õppijate kogemustest töökohapõhise ja tasemeõppe kombinatsioonist, nii ühe õppeaasta pikkusest, kui ka lühemast viie kuulisest.

Minu uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada kutseõppurite kogemused töökohapõhises õppes, lähtudes õppuritest, kes läbisid vanglaametniku eriala õpingud ühe õppeaastaga töökohapõhises õppes. Kogemusi uurin vaid ühe õppeaasta pikkuse õppe läbinutelt, kuna minu uuringu andmete kogumise ajaks ei ole veel mitte ükski kursus lõpetanud viie kuulist õppekava. Sellest lähtuvalt sõnastasin ka uurimisküsimuse: Kuidas vanglaametniku erialal õppivad kutseõppurid kogevad töökohapõhist õpet? Õppurite kogemuste uurimine on oluline, et saada teada nende arvamusi ning kogemusi läbitud õppest

ning anda neile võimalus teha muudatusettepanekuid toimunud õppele ja läbitud õppekavale. Ettepanekud saaksid olla suureks abiks Sisekaitseakadeemia koostöös vanglateenistusega õppekorralduslike muudatuste tegemisteks.

Uurimistöö koostamisel viin läbi intervjuud õppijatega, kes lõpetasid oma vanglaametniku eriala kutseõpingud töökohapõhises õppes ühe õppeaastaga. Selle uurimistöö raames pean kutseõppurina silmas õpilast, kes õppis SKA vanglateenistuse kolledžis vanglaametniku erialal ajavahemikus 2023 veebruar - 2024 juuni ning ka lõpetas antud eriala.

TÖÖKOHAPÕHISE ÕPPE LÄHTEKOHAD KUTSEHARIDUSES

Töökohapõhise õppe potentsiaal täiskasvanute kvalifitseerimisel on poliitilistes aruteludes üha enam esile tõusmas, kuid siiski suhteliselt vähe uuritud valdkond (Cedefop, 2019). Erinevad institutsioonid, nagu gildid, eraõiguslikud notariaalpingud ja avalikud kohtud, mõjutasid õpipoisiõppe struktuuri juba enne 20. sajandit (Prak & Wallis, 2019). Näiteks 18. sajandi teisel poolel võtsid Hispaanias riigi poliitikud gildidelt üle kontrolli õpipoisiõppe üle ning võimaldasid varasemast enam naistel osaleda õpipoisiõppes ning omandada käsitööoskusi (Prak & Wallis, 2019). Töökohapõhine õpe oli mehhanism sotsiaalseks, geograafiliseks ja ametialaseks mobiilsuseks kogu Euroopas (Prak & Wallis, 2019).

2012. aasta seisuga oli töökohapõhise õppe vorm levinud kõikidesse Euroopa liikmesriikidesse, hõlmates enda alla 3,7 miljonit õpilast üle Euroopa Liidu, kes õppisid töökohapõhises õppes (Nestor & Kirss, 2012). Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus CEDEFOP (2019) tõi oma täiskasvanute töökohapõhise õppe uurimuses välja, et täiskasvanute töökohapõhine õpe võib hõlmata väga erinevaid sihtrühmi, alates madala kvalifikatsiooniga inimestest kuni kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistideni, ning täita sealjuures mitmeid eesmärgi. Näiteks on see tõhus viis suurendada täiskasvanute osalust elukestvas õppes, parandada juurdepääsu haridusele ja koolitusele ning pakkuda võimalusi täiskasvanute ümberõppeks ja oskuste täiendamiseks (Cedefop, 2019).

Õpipoisi- ehk töökohapõhine õpe on kutseõppe tasemeõppe vorm, kus ettevõttes või asutuses toimuva õppe osakaal on tavapärasest oluliselt suurem ja moodustab vähemalt 2/3 õppe mahust. Töökohapõhine õpe toimub kutseõppeasutuse, õpilase ja tööandja koostöös. Kuigi töökohapõhist õpet on Eestis ka varem kasutatud, alustati õpipoisiõppe katsetamist kutsehariduses 2002. aastal (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024).

Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli näitel toimub kutseõppe omandamine töökohapõhises õppes õppekava alusel, mis on valminud kutseõppeasutuse ja ettevõtte koostöös. Õppe

läbiviimiseks sõlmivad kõrgkool, õpilane ja ettevõtte kolmepoolse praktikalepingu ning õpilasel on kaks juhendajat – üks kõrgkoolis ja teine ettevõttes. Töökohapoolne juhendaja on kogenud praktik, kes toetab õppijat kutsetöös vajalike oskuste omandamisel. Õppija täidab ettevõttes juhendaja käe all erinevaid tööülesandeid, mida toetab teoreetilisem õppetöö kõrgkoolis. Ettevõtte maksab õpilasele palka, mis ei tohi olla väiksem riiklikust miinimumpalgast. Kui õpilase ja ettevõtte vahel on juba kehtiv tööleping, siis lisatasu õppimise eest ei maksta. Õppe läbimisel saab õpilane kõrgkooli lõputunnistuse ja kutseeksami sooritamisel ka kutsetunnistuse. (Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, kuupäev puudub)

Erinevate valdkondade tööandjad mõistavad ja märkavad üha enam selle õppevormi vajalikkust ning ka kasulikku mõju nende ettevõttele. Kui varasemalt peeti töökohapõhist õpet vajalikuks rohkem tehnilistes valdkondades (elektrikud, torumehed, keevitajad), siis järjest enam liigub töökohapõhine õpe just sinna suunda, kus seda rakendatakse ka tehnoloogia, IT, inseneeria ja kindlustuse valdkondades (Page et al., 2020). Statistikaameti (2024) andmed näitavad Eestis jätkuvat tööjõupuuduse kasvutrendi - 2023. aastal oli 15-aastaste ja vanemate isikute töötuse määr 6,6% ning 2024. aasta kolmandas kvartalis oli sama vanusegrupi töötuse määr Eestis 7,8%. Töötuse määr rõhutab vajadust aktiveerida mitteaktiivseid ja pikaajalisi töötuid ning uuendada või täiendada nende kvalifikatsioone (Cedefop, 2019). Tööjõupuudusest ja ettevõtjate vajalikkusest õpetada oma vajalikud töölisel efektiivselt ja kvaliteetselt välja on Haridus- ja Noorteamet loonud kutse- ja kõrghariduse arendamise programmi PRÕM+ (Haridus- ja Noorteamet, 2024).

Kõige sagedamini mainitud eelised töökohapõhises õppes on majanduslik kasu (nii üksikisikutele, ettevõtetele kui ka ühiskonnale tervikuna), töötuse vähendamine, täiskasvanute oskuste täiendamine ja ümberõpe ning panus sotsiaalse kaasatuse suurendamisse (Cedefop, 2019). Itaalias läbi viidud uuringust selgus, et praktikantidel, kes osalevad paralleelselt kutseõpingutel kui ka töökohapõhises õppes, läheb hiljem tööturul töö otsimisega paremini kui kutseõppuritel, kes ei osale töökohapõhise õppe programmides (Comi & Grasseni, 2021).

USAs ja Kanadas läbiviidud uuringutest selgus, et õpipoisiõppe programmid puutuvad kokku ka erinevate väljakutsetega, mis on seotud nii väliskonkurentsi, kvalifitseeritud juhendajate ja personali leidmise, kui ka praktikantide vaimse tervisega (Held, 2024). Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse CEDEFOP (2019) uuringust selgus, et kõige sagedamini mainitakse takistusi, mis on seotud riiklike juhtimis- või regulatiivsete struktuuride ning rahastamisskeemidega, mis võivad täiskasvanutel takistada töökohapõhises õppes osalemist. Gambin ja Hogarth (2016) toovad Ühendkuningriigis läbiviidud uuringu tulemustest välja, et väljakutsed seonduvad ka õppija isikliku elu ja selle mõjudega, nagu pere- või

terviseprobleemid, mis võivad pärssida õppija motiveeritust õpinguid jätkama või lõpuni viima. Nendest takistustest hoolimata väidavad sidusrühmad, et praktikaprogrammid on üldiselt edukad ja loovad aina enam positiivset mõju valdkondades, kus seda juba praktiseeritakse (Held, 2024).

VANGLAAMETNIKU KUTSEÕPE TÖÖKOHAPÕHISES ÕPPES

Vanglaametniku eriala kutse omandamiseks oli pikki aastaid võimaluseks vaid ühe õppeaastane statsionaarne õpe SKA's, kus õppurid omandasid 9 kuuga omale kõik vajalikud oskused ja teadmised, iseseisvaks toimetulekuks tööl. Valvuri töö hõlmab endas eeskujuks olemist, igapäeva elu-olu korraldamist, head motiveerimise oskust ning vajaduste ja olukordade märkamist (Sisekaitseakadeemia, kuupäev puudub). Lisaks tööalastele teoreetilistele teadmistele omandasid õppurid selle ajaga ka oskused vahetust sunnist ning läbisid ühes Eesti vanglas vajalikud praktikad (tutvumispraktika, järelevalve praktika, erakorraliste sündmuste lahendamise praktika). Korrakaitseseadus (2023) ütleb, et vahetu sund on füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõu, erivahendi, relva või lahingumoonaga.

Alates 2023. aasta veebruarist saab vanglaametniku kutse omandada töökohapõhise õppe formaadis ning sellest ajast alates on lõpetanud 2 kursust ametnikke. Vanglaametniku eriala õppekava alusel toimub sealne õpe suures osas töökoha põhiselt (Sisekaitseakadeemia, kuupäev puudub). See tähendab, et paralleelselt kooliõpingutega SKA vanglateenistuse kolledži Tallinna õppehoones, jätkub ka osalises mahus tööl käimine ühes Eesti tänapäevases vanglas (Vanglateenistus, 2024). Kuna formaat on uus, siis puuduvad sellel veel sisukamad uurimis tulemused, mis näitaksid, kas töökohapõhisele õppele üleminek tavalisest statsionaar õppelt oli õige valik, või mitte. Edaspidistes tegevustes ja õppekava planeerimisel saavadki oluliseks infoks võimalikud uuringud ja analüüsid õppijate kogemustest ning vanglate kui organisatsioonide ja väljaõppe korraldajate hinnangutest (SKA, HTM jne).

UURIMISMETOODIKA JA VALIM

Uurimistööks kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit ja viisin andmete kogumiseks läbi poolstruktureeritud intervjuud nelja SKA vanglateenistuse kolledži lõpetanud kutseõppuriga, et saada teada nende kogemusi töökohapõhisest õppest vanglaametnike erialal. Antud uuringus keskendun osalejate isikliku ja sotsiaalse kogemuse uurimisele, kirjeldamisele ja

tõlgendamisele, et saada sügavamalt arusaama nende endi tõlgendustest ja kogemustest. Selline lähenemine on asjakohane, kuna uuringu eesmärk pole kinnitada eelnevalt püstitatud hüpoteese suure valimi abil, vaid pigem süveneda väikese arvu osalejate kogemustesse ja seisukohtadesse. Kvalitatiivse uurimuse kontekstis on meetodite valik, näiteks poolstruktureeritud intervjuud, vaba intervjuu või rühmavestlused, põhjendatud nende võimega säilitada osalejate keelekasutuse ja kogemuste eripära. Need meetodid sobivad hästi uuringu eesmärgiga, sest need võimaldavad luua tervikliku ja detailirohke pildi nii uuritavatest nähtustest kui ka osalejate individuaalsetest kogemustest. Selline lähenemine toetab töökohapõhise õppe kogemuste ja parenduste vajaduste paremat mõistmist. (Laherand, 2008)

Poolstruktureeritud intervjuude kasutamine võimaldab hoida andmekogumisinstrumenti paindlikuna, küsida vajadusel lisaküsimusi ning koguda infot mõtete ja ideede osas, mida intervjuukava algsed küsimused ei kata (Lagerspetz, 2017). Uuringus kasutasin teoreetilist valimit, kus kriteeriumiks oli olla aastatel 2022-2024 SKA vanglateenistuse kolledži vanglaametniku kutseõppe lõpetanu. Intervjuu valimi väljaselgitamiseks sain Tallinna Vangla väljaõppe peaspetsialistilt kursuste nimekirjad nendest lõpetanutest, kelle lõpetamise aasta jäi vahemikku 2022-2024. Seejärel saatsin kõikidele valimisse kuuluvatele isikutele laiali uuringus osalemise kutse, kus kirjeldasin uuringu tausta ja sisu ning küsisin nende nõusolekut uuringus osalemiseks.

Valisin teoreetilise valimi meetodi, mis tähendab, et käsitledes mõnda spetsiifilist teemat, võime kindlaks teha inimesed või inimgrupid, kes teemaga mingil nendele eriomasel viisil kokku puutuvad ning kui teema on piisavalt spetsiifiline, on mõnikord võimalik uurida üldkogumit, aga tihti peab siiski moodustama valimi (Lagerspetz, 2017). Minu töö valimisse kuulusid esimesed neli uuringukutsele reageerinut. Intervjuud viisin läbi ajavahemikus 20. oktoober 2024 kuni 1. november 2024. Intervjuu kui uurimisinstrument on välja toodud töö lõpus LISA 1. Intervjuude heli salvestati osalejate nõusolekul ning kokku kogunes ca üks tund helimaterjali, mille transkribeerimisel kasutasin teadustöös “Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service” loodud kõnetuvastuse tarkvara (Olev & Alamäe, 2022). Transkribeeritud helisalvestised anonümiseerisin ning määrasin igale intervjuueeritavale uue identifikaatori (Tabel 1), mille järgi neid edaspidi oma töös eristan (I1; I2; I3; I4).

Andmete analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivse uurimuse meetodit, mille korral on esialgne materjal vähem struktureeritud ja alles analüüsi käigus tegin lõpliku otsuse selle üle, misssugust materjali analüüsima hakkan ja mida mitte (Lagerspetz, 2017). Sisuanalüüsiks

kasutasin varem transkribeeritud ja anonümiseeritud intervjuusid. Intervjuudest hakkasin vastavalt uurimisküsimusele leidma samasisulisi löike ja vastuseid, millest lähtuvalt tõin välja andmeanalüüsis enim esinenud koodid, alamkategoriad ja teemakategoriad. Tulemused esitan eraldiseisvate alapeatükkidena, mis tuginevad selgunud kategooriatele, alamkategooriatele ning koodidele.

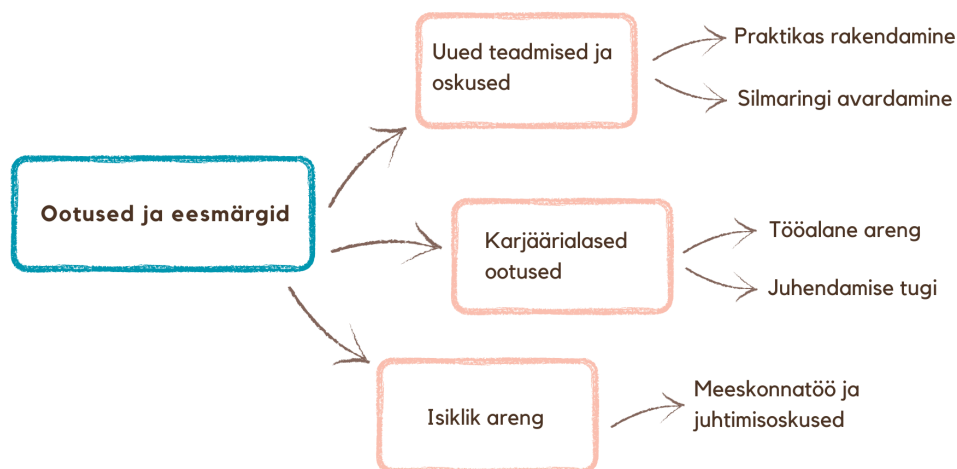
Tabel 1. Ülevaade intervjueeritavatest

Intervjueeritav	Sugu/ vanus	Tööstaaž	Üksus
I1	Mees/24	2 aastat ja 4 kuud	Pääsla ja kokkusaamiste üksus
I2	Mees/25	3 aastat	Esimene üksus
I3	Mees/28	1 aasta ja 9 kuud	Kolmas üksus
I4	Mees/25	2 aastat	Järelevalvekorralduse üksus

TULEMUSED

Uurimistulemused esitan andmeanalüüsist selgunud kategooriate ja alamkategooriate kaupa. Terviklik skeem selgunud kategooriatest ja alamkategooriatest on välja toodud töö lõpus LISA 2. Iga välja tulnud kategooria moodustab eraldi alapeatüki. Tulemuste selgitamiseks lisan juurde ka intervjueeritavate poolt välja öeldud tsitaadid, mille märgin ära kaldkirjas. Tsitaadi lõppu lisan intervjueeritava identifikaatori. Lühend I tähistab intervjuud ja number selle järel märgib ära intervjuu toimumise järjekorda (I1 - Intervjuu 1).

Ootused ja eesmärgid

Joonis 1. *Uurimistulemustest selgunud kategooria, ootused ja eesmärgid, koos alamkategooriatega*

Andmeanalüüsist selgus, et intervjueeritavate peamised ootused ja eesmärgid töökohapõhise õppe eel olid seotud karjäärialaste ootuste, uute teadmiste ja oskuste ja isikliku arenguga. Karjääri ootustest toodi esile tööalase arengu võimalusi tutvuda erinevate tööloikudega, millega varasemat kokkupuuted puudusid (näide 1). Samuti toodi välja juhendaja olemasolu vajalikkus alustavale õppurile.

- (1) *Eesmärk oli kindlasti õpingud läbida edukalt ja saada ka uusi praktilisi teadmisi nii oma tööpositsiooni kohta, kui ka uute positsioonide kohta, millega mul veel tutvuda pole olnud võimalik. (I1)*

Uute teadmiste ja oskuste eesmärk tuli välja iga intervjueeritava puhul. Enim toodi välja uute teadmiste ja oskuste rakendamist praktikas (näide 2) ning ka silmaringi avardamist (näide 3) oma erialast lähtuvalt.

- (2) *Mulle meeldib, et saime nagu mingid teadmised koolist ja siis kohe nii-öelda neid praktikas rakendada ja enda kasuks tööle panna. (I4)*

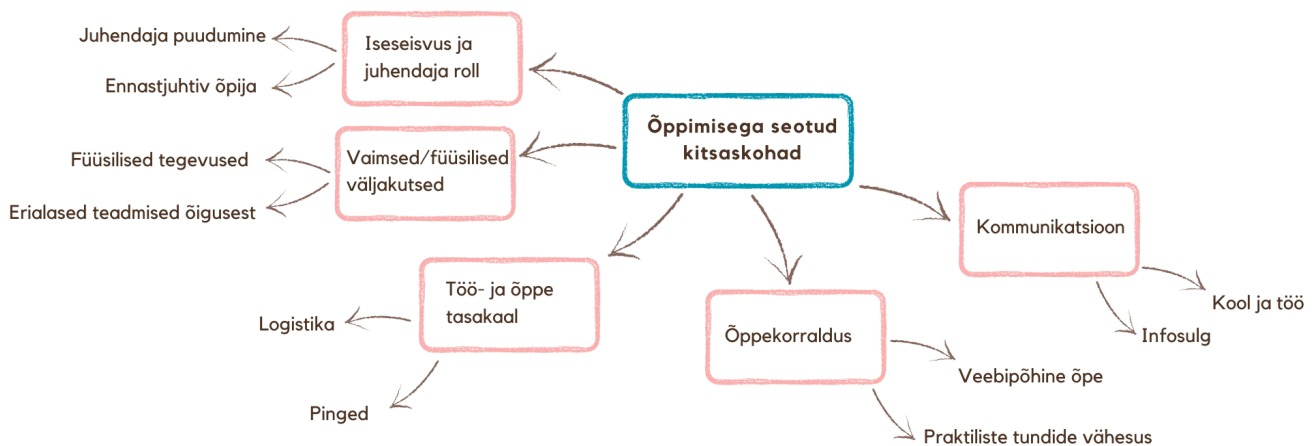
- (3) *Töökohapõhine ta natuke lihtsalt avardas silmaringi rohkem nii-öelda teiste ametikohtade peale. Sain lähemalt näha ja õppida kirjade jagamist vanglas ja üldse minu jaoks täitsa uute tööloikudega tutvuda. (I1)*

Isikliku arengu eesmärgi tõi välja 3 intervjueeritavat neljast. Peamiselt toodi välja võimalust iseenda meeskonnas töötamise oskusi arendada (näide 4). Üks intervjueeritav märkis ka, et ootas eesootavaid õpinguid väga, kuna kõik uued teadmised arendavad inimese olemust ja tõstavad intelligentsi.

- (4) *Koolis ma olin rühmavanem ja see andis mulle sisendi ja lükke sellesse, et ma tundsin, et ma suudan teha meeskonnatööd aina paremini ja saada inimesed kokku ning lahendada erinevaid olukordi vastavalt vajadustele. (I2)*

Uuest õppevormist lähtuvalt olid igal intervjueeritaval omad ootused ja eesmärgid, millega ta õppesse läks. Enamus intervjueeritavate ootustest ja eesmärkidest olid mingilgi moel üksteisega kattuvad ja sarnase sihiga, mis ilmestab õppijate sihikindlust ja motivatsiooni juba õpingute alguses.

Õppimisega seotud kitsaskohad

Joonis 2. Uurimistulemustest selgunud kategooria, õppimisega seotud kitsaskohad, koos alamkategooriatega

Intervjueeritavad tõid esile mitmeid õppimisega seotud kitsaskohti, mida nad õpingute vältel kogesid või märkasid. Esmalt toodi välja kommunikatsiooniprobleemid osapoolte vahel. Probleeme esines nii kooli, kui ka tööandja poole pealt, mis tekitas õpilastes segadust ja arusaamatusi (näited 5 ja 6). Samas mõistsid intervjueeritavad, et nende õpe töökohapõhises õppes oli nii Sisekaitseakadeemia, kui ka vanglale väga uus õppevorm ja alles katsetuste faasis ning osaliselt oli probleemide olemasolu ka mõistetav.

(5) *Suhtlus Sisekaitseakadeemia ja vangla vahel oli minu meelest päris kehv, et sealt tuli nii palju erimeelsusi, erinevaid, nii-öelda suuniseid, et kuhu minna, mida teha ja nii-öelda see oli õpingute kõige suure kitsaskoht.* (I1)

(6) */.../ kõige suurem kitsaskoht, ma arvan, see kommunikatsioon vangla juhtkonna kui ka siis selle vahel kes seal, et meil oli õppekorralduse spetsialist ja siis SKA ehk kooli vahel, ehk siis tunniplaanid ja tööplaanid, ajagraafikud ei kattunud või vahepeal kattusid just /.../.* (I4)

Õppekorraldusliku poole pealt toodi välja veebipõhise õppe keerukus. Kahele intervjueeritavale neljast oli raskusi keerukamate ainete puhul veebis õppides saada aru õppeaine teemadest ja käsitlustest (näide 7). Toodi välja, et väljakutsuvate ainete omandamine veebipõhises õppes on keerulisem kui kontaktõppes, nagu näiteks õiguse õppeaine. Samuti tõi üks intervjueeritav välja, et praktilised tunnid võiksid toimuda suuremate ja kogu kursust hõlmavate gruppide asemel hoopis väiksemates.

(7) *Õiguse õppimine oli läbi Moodle ja see oli päris keerukas, et kui kohapeal õpet ei ole ja sellega pidevalt ise ei tegele. Vaatad õpet läbi videokaamera, siis distantsilt ei ole kõige kergem infot omandada. Veebipõhine õpe nõuab suurt pingutust ja keskendumist, samas lisaküsimusi on keeruline juurde küsida /.../. (I1)*

Oluliseks kitsaskohaks peeti ka töö- ja õppe tasakaalu ning just pingeid tekkinud õpingutest. Peamiselt tekitasid intervjueeritavates pingeid õiguse õpingud (näide 8), töö ja kooliga arvestamine lisaks tavalistele peretoimingutele, kuid ka füüsilisemad tegevused, nagu masside ohjamise koolitus, kus osalejad õpivad meeskonnatööna inimmasse ohjama. Üks intervjueeritav tõi ka välja, et töökohapõhisest õppest lähtuvalt tuli tihti pendeldada erinevate asukohtade vahel, nagu kool ja töö, olenevalt kus siis tunniplaan tundi ette nägi, ning see tõi tema jaoks kaasa lisakulutusi (näide 9).

(8) *Sellist kerget pinget tundsin võibolla vaid õiguse aine pärast, et sealsed kodutööd olid pikad ja mahukad, et kui ma olin mitu päeva järjest tööl, siis ma mõtlesin, kas nii-öelda kas ma jõuan neid valmis teha või mitte. (I1)*

(9) *See oli natukene tüütu sest noh, jällegi, kui olla väga moraalne ja täpne, siis oligi see, et kiituse kompensatsiooni ei olnud, kõik oli ikkagi oma taskust. (I2)*

Intervjueeritavad tõid esile väljakutsed, mis olid seotud iseseisvuse ja määratud juhendajatega, kes õpingute jooksul nende tehtavat tööd ja toiminguid tööl jälgima. Õppevormina oli töökohapõhine õpe üldiselt kõigile osalejatele uus ja parajalt väljakutseid pakkuv, sisaldades suurel määral ka iseseisvat õpet, millega intervjueeritavad olid varasemalt vaid põgusalt kokku puutunud (näide 10). Kuigi juhendajad olid ametlikult määratud tööl olemise ajaks igale intervjueeritavale, tõid kaks neist siiski välja ka situatsioonid, kus juhendaja ei viibinud reaalselt õppija kõrval töö toiminguid tehes (näide 11).

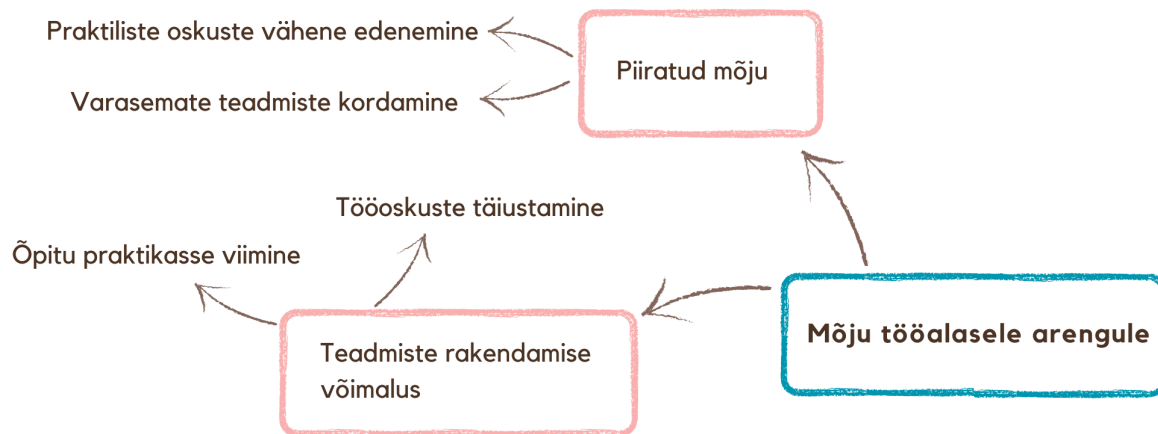
(10) *Õppisin enda kohta, et õpin palju iseenda koostatud konspektidest, seega hakkasin tihti peale koolis läbitud teemasid koostama endale isiklikke kokkuvõtteid, mille järgi oli hea õppida. (I3)*

(11) *No mul oli juhendajaga niimoodi, et ma sain temaga käia kaks esimest kuud ja siis jäi ta haigeks. Mul oli kogu aeg ka keegi erinev inimene kõrvale pandud, aga nad väga ei olnud kursis et mida ma õpin hetkel ja siis põhimõtteliselt tegutsesin iseseisvalt /.../. (I3)*

Töökohapõhise õppe uudsus antud eriala omandamisel tuli intervjueeritavate vastustest väga selgelt välja. Intervjueeritavad tõid esile kitsaskohti, mille lahendamine põhineb kogemustel

ja usun, et nii õppeasutus, kui ka asutus ise soovivad nende kitsaskohtadega tegeleda ja neile ühiselt koos vastuseid ja paremaid lahendusi leida.

Mõju tööalasele arengule

Joonis 3. Uurimistulemustest selgunud kategooria, mõju tööalasele arengule, koos alamkategooriatega

Töökohapõhise õppe mõju tööalasele arengule avaldus kogu valimi kogemuses. Peamiselt märgiti ära, uute teadmiste kohese praktiseerimise võimaluse ning juba varasemate teadmiste täiustamise koostöös uute teadmistega (näide 12). Reaalsituatsioonide läbimängimine aitas varem vaid teoreetiliselt olnud teadmised tuua õppurite jaoks ellu ja muuta oluliselt selgemaks (näide 18). Üks intervjuueeritav tõi välja, et tema sai suurel määral ka enesekindlust juurde, kui sai läbi äsja õpitud materjalide endale töösituatsioonis julgust juurde, kuna teadis nüüd nii enda õigusi, kui ka kinnipeetavate kohtustusi täpsemalt (näide 13).

(12) Tänu sellele ma sain minna näiteks kartserisse ja seal muid asju teha. Nagu need kambri ukse avamised ja kõik need /.../. (I1)

(13) Osad olulised tööülesanded said tänu praktilistele õpingutele palju selgemaks ja ka nende tegemiste põhimõtted tulid õpingute jooksul paremini välja. (I3) Õiguse tunnid olid väga kasulikud just seda teooriat tundma õppides. Sest üldiselt ma ise tööle ei läheks lugema mingeid õigusakte ja nii edasi nendega tutvuma. Aga nüüd oskan ma erinevates situatsioonides palju paremini ja õigemini käituda. Tean enda ja kinnipeetava õigusi ja kohustusi süvitsi /.../. (I3)

Toodi ka esile õpingute piiratud mõju, mis olenes peamiselt intervjuueeritava varasemast töökogemusest oma ametikohal vanglas ning ka tööl oldud ajast. Intervjuueeritav, kelle

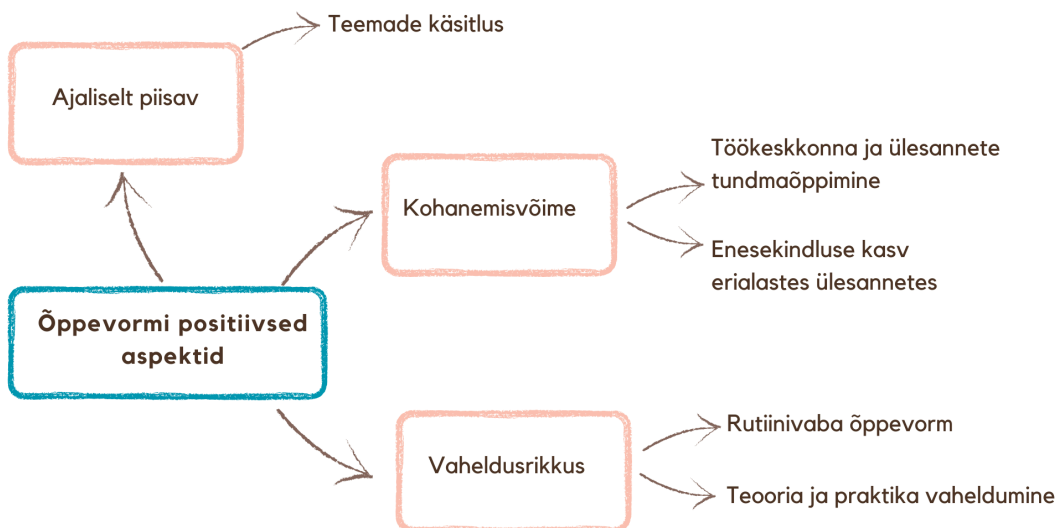
tööstaaž enne kooli asumist oli pikem kui teistel intervjueeritavatel, tõi välja, et oli nii töö käigus, kui ka teiste töökaaslaste pealt selgeks saanud omale pea kõik tööülesanded, mistõttu kooli õpingud talle uusi teadmisi enam suurel määral juurde ei andnud (näide 14). Ühe intervjueeritava sõnade kohaselt olid paljud uued teadmised küll kasulikud, kuid tema töö positsioonist lähtuvalt tal neid reaalses situatsioonis vaja ei läheks. Küll aga tõi intervjueeritav välja, et töökohapõhise õppevorm oli kõigile õppuritele huvitav ja uudne lahendus (näide 15).

(14) *Kuna eelnevalt ma juba töötasin aasta aega vanglas, siis üldiselt minu jaoks oli kõik seal õpitu mingil määral ka korduv materjal. (I2)*

(15) *Paljud õpitud teemad või praktikad on mulle üldiselt küll kasulikud ja head teadmised, aga reaalses töö situatsioonis need kasutusele ei ole läinud. Samas töökohapõhise õppevormi lahendus oli huvitav ja uudne meile kõigile. (I3)*

Töökohapõhise õppe mõjust töölasele arengule nähti pigem positiivsena. Toodi välja, et soovitakse juba olemasolevaid teadmisi täiendada uute ja asjakohasematega ning saada ka täiesti uudseid teadmisi oma valdkonna kohta, mida ka koheselt praktikas oli võimalik rakendada rakendada.

Õppevormi positiivsed aspektid

Joonis 4. Uurimistulemustest selgunud kategooria, õppevormi positiivsed aspektid, koos alamkategooriatega

Õppevormi positiivseid aspekte toodi välja mitmeid ning need jagunesid kolmeks peamiseks alakategooriaks. Esiteks toodi välja õpingute ajaline kestus ja teemade käsitlemine. Üheksa kuud kestnud õpingud olid intervjueritavate jaoks piisavalt pikk aeg, et tutvuda ja saada selgeks kõik õppekavas ettenähtud teemad (näide 16).

(16) */.../ kõikide teemade jaoks võeti ette neile määratud aeg, millest peeti ka kinni ja mille jooksul pühenduti tugevalt nii teooriale, kui ka praktikale. Aega oli piisavalt, et tutvuda teemaga, õppida, praktiseerida, end analüüsida ja vajadusel parendada. (I2)*

Positiivse aspektina toodi välja õppevormi variatiivsus, mis võimaldas õppuritel kohaneda kiiremini õpitud materjalide praktilise kasutusega ja ka uue keskkonnaga, kuhu nad tööalaselt sattunud olid (näide 17).

(17) *Et see õpe aitas minul nagu harjuda kogu selle keskkonna, sellega kes sind siin tööl ümbritsevad. Vaheldusrikkus oli hea, oma töö keskkonnas ei pidanud igapäevaselt viibima, vaid sai olenevalt nädalast olla ka koolis ja siis taas naasta oma töökohale juba uute teadmiste ja killuke enesekindlamana. (I4)*

Erialaste ülesannete täitmisel tõi üks intervjueritav välja positiivse enesekindluse kasvuna just seda osa õpingutest, kus keskenduti füüsilistele erivahendite trennidele, et arendada ametnike oskusi käsitlemaks vanglas vajaminevaid erivahendeid (näide 18). Üks intervjueritav tõi välja, et tema sai suurel määral ka enesekindlust juurde, kui sai läbi äsja õpitud materjalide endale töösituatsioonis julgust juurde, kuna teadis nüüd nii enda õigusi, kui ka kinnipeetavate kohtustusi täpsemalt (näide 19).

(18) *Kõige rohkem aitasid need erivahendite trennid matisaalis, sest sealt õppisin võtteid ja sain aru, et tegelikult ei olegi asi nii ohtlik nagu tundus, et tegelikult suudad ennast kaitsta ja et see andis väga palju enesekindlust juurde. (I4)*

(19) *Õiguse tunnid olid väga kasulikud just seda teooriat tundma õppides. Sest üldiselt ma ise tööle ei läheks lugema mingeid õigusakte ja nii edasi nendega tutvuma. Aga nüüd oskan ma erinevates situatsioonides palju paremini ja õigemini käituda. Tean enda ja kinnipeetava õigusi ja kohustusi süvitsi /.../. (I3)*

Intervjueritavad märkisid ka ära, et kuna õpe toimus suures mahus ka töökohal kohapeal, siis oli neil hea võimalus olla abiks oma töökaaslastele erinevate tööülesannete täitmisel (näide 20).

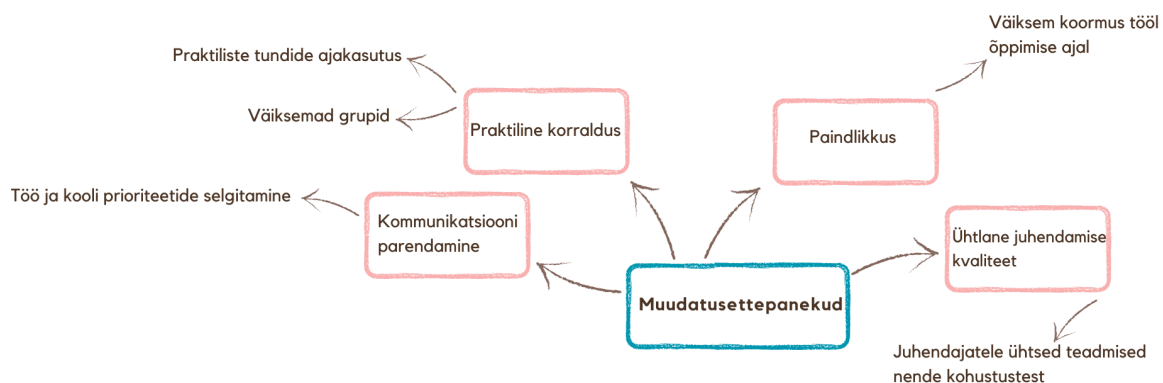
(20) Üks asi võib-olla ongi see, et ma sain olla nii-öelda abiks ka töökoha peal ja aidata oma töökaaslast, kes minu koolis oleku hetkel vedasid kogu meie valdkonda, seega oli tore, et ma sain vahepeal appi tulla neile ja neil elu kergemaks teha. (I1)

Töökohapõhine õpe näeb ette osaliselt õpinguid koolis ja enamus mahult tööpostil kohapeal. Üks intervjuueeritav tõi välja selle õppevormi hea vaheldusrikkuse ning võimaluse liikuda rohkem ringi ning mitte viibida terve kooli aja vaid õppeklassides (näide 21).

(21) Mulle meeldis nagu see, et see oli nagu vaheldusrikas, et ma ei pidanud kogu aeg lihtsalt mingit koolipinki istuma tulema, vaid ma sain ka nii-öelda ringi käia ja noh, liikumine nagu mulle meeldib, eks ole, et saime nagu mingid teadmised koolis ja siis kohe neid rakendada. (I4)

Intervjuueeritavate hinnangul oli töökohapõhisel õppel palju positiivseid aspekte, mida peeti vajalikuks välja tuua. Kuna õpe toimub parralleelselt nii kooli kui ka töö keskkonnas, siis meeldis õppijatele selle vaheldusrikkus ja võimalus liikuda erinevate keskkondade vahel. Tänu õpingu vormile said õppijad kohaneda rahulikus tempos ka oma uute teadmiste ja nende rakendamisega. Õppijate arvates oli ka õppe kestus väga hästi paika pandud ning piisav aeg uute teadmiste ja praktikate omandamiseks.

Muudatusettepanekud

Joonis 4. Uurimistulemustest selgunud kategooria, muudatusettepanekud, koos alamkategooriatega

Uurides intervjuueeritavatelt võimalikke soovitusi muutusteks nii õppe toimumise kui ka sisu kohta, on neil palju praktilisi mõtteid, mis oleksid nende arvates head võimalused muuta õpe

veel praktilisemaks ja seda just pigem korraldusliku poole pealt. Olulise punktina toodi välja kommunikatsiooni probleemid töö ja kooli vahel, kus soovitatakse mõlemal osapoolel oma soovid ja pidepunktid õppe toimumiseks kokku leppida ja paika panna enne õppe toimumise algust, mitte tegeleda nendega alles siis, kui õpe juba käib (näite 22).

(22) *Enim mida ma muudaks on see, et õpe oleks sujuvam, rohkem oleks planeeritud see aeg, millal sa oled koolis, millal sa oled tööl. Kuna minu ajal me olime projektigrupp ja seda oli näha, et seal ei olnud kontakti vangla ja kooli vahel, et kunagi ei teadnud, millal nagu surutakse tööd peale või sunnitakse õppima jääma. Et oligi infosulg oli väga suur; väga tähtis probleem.* (I2)

Lisaks toovad intervjuueeritavad välja soovitusi, et kuigi õppevorm neile meeldis, tundsid nad siiski õppe lõppedes osaliselt puudust praktilistest tundidest ja tundide toimumist väiksemates gruppides. Nimelt mainib üks intervjuueeritav juhtumit, kus pidi eksamil sooritama praktilist ülesannet, mida õpingute jooksul kordagi läbi ei harjutatud ega õpitud (näide 23). Teine intervjuueeritav tõi välja, et selleks, et kõik õppes osalejad saaksid tunnis harjutada sama ülesannet, mis võtab ühel õppuril aega 10-15 minutit, pidid kõik teised terve ülejäänud tunni lihtsalt ootama, kui olid oma harjutuskorra ära teinud. Nenditi, et üksteiselt õpib ka lihtsalt vaadeldes, kuid selleks, et toimuks rohkem õppimist soovitab ta luua praktiliste harjutuste sooritamiseks väiksemad õppegruppid, et ootamise ajal saaksid õppurid tegeleda muude harjutuste harjutamisega (näide 24).

(23) *Mulle tundus, et erinevate kambri ülesannete praktiline pool töökohapõhises õppes võib-olla jäi natuke väheks meil, et mul oli eksam niimoodi, et ma pidin täitma ülesannet, mida ma ei ole mitte kordagi koolis, õppinud ega proovinud. /.../ oleks võinud leida rohkem aega praktilisteks harjutusteks, et meil poleks tulnud eksamis ette olukord, kus lahendame ülesannet, mida varem pole õppinud lahendama.* (I1)

(24) *Praktilised õppekambri tunnid võiksid olla väiksemates gruppides, et terve grupp ei peaks kõigi järgi nii kaua ootama ja saaksid tegeleda juba teiste ülesannetega ootamise asemel.* (I3)

Soovitusena toodi välja ka paindlikuma õppe ja töö osakaal õppe planeerimisel. Nimelt mainis intervjuueeritav, et ta ei saanud osaliselt teha tööl läbi neid praktilisi ülesandeid, mida kool justkui ette nägi, kuna töökoht ei arvestanud kooli nõuetega ja pani õppurile

töösituatsioonis liialt tavalisi tööülesandeid peale, arvetamata, et tegu on siiski õppuriga, kellel on teatud õppekava vaja täita (näide 25).

(25) *Et tihtipeale tekkis tunne, et vangla peab tööd olulisemaks kui kooli siis ongi nagu küsimus, et kas te tahate, et me õpiksime või me töötaksime.* (I4)

Juhendamist kogesid kõik intervjuueeritavad erinevalt. Kaks intervjuueeritavat neljast tõid välja, et nendel oma juhendajatega suuri probleeme või puudusi ette ei tulnud, siiski teised kaks tõid välja üsnagi suured puudused, mis puudutasid osaliselt ka nende väljaõppe kvaliteeti. Sellest tulenevat tuli intervjuudest välja muudatusettepanek, kus kool ja töökoht peaksid juhendajaid informeerima ühtsetest nõuetest ning ootustest juhendamise perioodile. Samuti peaksid juhendajad teadma täpsemalt, mida sisaldab endast õppijatele ettenähtud õppekava, et aidata täita õppijatele seatud eesmärgke läbi kogetud praktika.

Soovitatud muudatusettepanekud lähtusid intervjuueeritavate enda kogemustest ja soovidest. Ettepanekutena toodi välja väiksemat töökoormust õpingute ajal, praktiliste tundide ajakasutuse üle hindamist, väiksemate gruppide koostamist praktilistes tundides, kooli ja asutuse omavahelist prioriteetide paika panemist ning juhendajatele ühtsed teadmised nende kohustustest juhendamise perioodi jooksul. .

ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Uurimustöö eesmärk oli uurida kuidas kogesid vanglaametniku eriala kutseõppurid töökohapõhist õpet. Kogemuste uurimiseks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud nelja kutseõppuriga, kes olid nõus ja valmis oma kogemusi toiminud õpingutest jagama.

Uurimustöö tulemustest selgus, et osalejad hindasid õppest saadud kogemusi ning teoreetilisi teadmisi piisavalt kõrgelt, et jätkata töötamist samas asutuses ka edaspidi. Sama tähelepanekut toob välja ka Haridus- ja teadusministeerium (2024) oma kodulehel, kus sõnastab, et võrreldes tavaõppega on töökohapõhise õppe eeliseks see, et õpipoisil tekib hinnatud töökogemus ja tal on võimalus pärast õppeperioodi lõppu jääda tööle samasse ettevõttesse.

Gambin ja Hogarth (2016) tõid Ühendkuningriigis läbiviidud uuringu tulemustest välja, et töökohapõhise õppega seotud väljakutsed puudutavad ka õppija isikliku elu sidumist õpingutega. Sarnaselt Gambin ja Hogarth'i tulemustele tõid minu uurimustöö intervjuueeritavad välja, et nende jaoks oli üheks väljakutseks töö- ja kooli ühildamine pereelu igapäeva toimingutega. Oma kogemustest lähtuvalt tõid intervjuueeritavad lisaks välja ka

väljakutsed, mis olid seotud kommunikatsiooni probleemidega töökoha ja õppeasutuse omavahelistes suhetes ning kohati ka juhendaja olemasolu puudumine õpingute vältel.

Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus CEDEFOP (2019) tõi oma uurimuses välja, et töökohapõhine õpe täiskasvanute seas on hea võimalus just nende ümberõppeks ja oskuste täiendamiseks. Oma oskuste täiendamist tõid välja ka siinses uurimuses osalejad, öeldes et nende arvates oli õppevorm hea lahendus täiendada oma juba ka varasemalt saadud teadmisi uute ja veel praktilisemate teadmiste ja oskustega.

Intervjueeritavad tõid välja töökohapõhise õppevormi vaheldusrikkuse ja paindlikkuse, mis aitas neil oluliselt lihtsamalt omistada uusi teadmisi ja võimaldas olla õpingute vältel liikuvuses ning praktiseerida õpitud teadmisi just neile sobival ajahetkel. Samuti tõid uuringus osalenud kutseõppurid tõid välja, et õpingute ajaline kestus oli piisav, omandamaks kõiki õppekavas välja toodud moodulite sisu ning viia õpitu ka samaaegselt töökohal praktikasse. See on hea näide toomaks välja töökohapõhise õppe eelise, kus õpe toimub lisaks teoreetilisele õppele koolis kohapeal ka suures mahus asutuses igapäevatöö toiminguid teostades. Haridus- ja teadusministeerium (2024) toob oma kodulehel välja, et töökohapõhise õppe osakaal ettevõttes on kuni 2/3 õppe mahust. Selline õppejaotus tagab, et õppija saab viia õpitud teadmised ka veel õpingute ajal praktikasse ning neid läbi praktiseerides kinnistada oskuseid veelgi enam.

Väljatoodud muutatusettepanekuid oli erinevaid ning neil kõigil on olemas ka võimalik lahendus. Ühe ettepanekuna tõid uuringus osalejad välja kommunikatsiooni korralduse parendamise ja omavaheliste kokkulepete sõlmimise. Probleemi lahendus seisneb kõigi osapoolte ära kuulamises, üksteisega arvestamises ja kokkulepetest kinni pidamises. Teiseks toodi välja juhendajatele ühtsete nõuete kehtestamist ja nendega läbirääkimised ootustest juhendamise perioodile. Juhendajad täidavad õppijate õpingute jooksul väga tähtsat rolli, olles õppuritele toeks sellel ajal, kui nad tegelevad tööl igapäevatoimingutega ja satuvad suure tõenäosusega ka uutesse olukordadesse, kus nad saaksid vajadusel just juhendaja nõule toetuda. Viimasena toodi välja õppekorralduse praktilisem pool, kus soovitati õppe praktilisemat poolt viia läbi väiksemates gruppides, et võimaldada õppuritele maksimaalset osalust praktilistes ülesannetes. Ka selle probleemi lahendamiseks on oluline kuulata kõiki osapooli ja nende poolt välja pakutud lahendusi, et leida võimalike lahenduste seast kõige praktilisem ja töökindlam variant, mis rahuldaks kõiki osapooli ja toetaks õppijaid uute teadmiste omandamisel maksimaalselt. Iga õpilane on erinev ja mida vähem on osalejaid grupis, seda rohkem tähelepanu iga grupis osaleja õppejõu või koolitaja poolt omaale saab. Kui omistatavad teadmised on õppijale uued ja veel võõrad, läheb nende tundma õppimiseks ka

kauem aega. Seega kui oleks vähegi võimalik on väiksemad grupid vägagi soovitatavad rakendusse võtta.

Seminaritöö tulemustest selgus, et töökohapõhise õppe vorm oli üht- või teistpidi kasulik kõikidele intervjueeritavatele, mõjutades oluliselt nii nende isiklikku- kui ka tööalast arengut. Lähtudes uurimisküsimusest, kuidas kogesid õppijad töökohapõhist õpet, saab öelda et kogemusi oli erinevaid, kuid peamiselt olid kogemused positiivsed, ootustele vastavad ning edasi arendavad. Küll aga ei saa uuringu tulemusi üldistada kogu vanglaametniku kutseõppele, kuna uuringu maht oli selleks liiga väike, hõlmates kogemusi vaid Tallinna Vanglas töötavate ametnike näol, arvestamata kogemusi ka Viru ja Tartu Vanglast. Selleks, et saada veel põhjalikum ja sisukam tagasiside õppijate kogemustest töökohapõhises õppes vanglaametniku erialal, soovitan viia läbi jätku-uurimuse, kus võetakse arvesse pikemat perioodi toiminud õpingutest ning ka suuremat valimit, hõlmates uuringusse kõikide Eesti vanglate töökohapõhises õppes õppijate kogemusi - nii edasi töötavate, kui ka juba töölt lahkunud ametnike näol, et saada võimalikult paljudest kogemuslugudest veel põhjalikum ja täpsem ülevaade vajalike järelduste tegemiseks.

KASUTATUD ALLIKAD

- Cedefop. (2019). *Apprenticeship schemes in European countries: A cross-national overview*. European Centre for the Development of Vocational Training.
https://www.cedefop.europa.eu/files/4179_en.pdf
- Comi, S L., & Grasseni, M. (2021). Employer learning during apprenticeship. *Applied Economics Letters*.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=152624297&site=ehost-live>
- Gambin, L., & Hogarth, T. (2016). Factors affecting completion of apprenticeship training in England. *Journal of Education and Work*.
<https://doi.org/10.1080/10494820.2010.500546>
- Haridus- ja Noorteamet. (2024). *Kutse- ja kõrghariduse arendamise programm PRÕM +*.
<https://harno.ee/kutse-ja-korghariduse-arendamine>
- Haridus- ja Noorteamet. (2022). *Valmis töökohapõhise õppe kolm rakendusmudelit*.
<https://harno.ee/uudised/valmis-tookohapohise-oppe-kolm-rakendusmudelit>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2024). *Õpipoisiõpe*.
<https://www.hm.ee/kutse-ja-taiskasvanuharidus/kutseharidus/opipoisiope>
- Held, J M. (2024). Benefit trends apprenticeship programs. *Plans & Trusts*.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=176514246&site=ehost-live>
- Kalda, E. (2019, 13. august). Õiguskantsler: töötajate nappus Viru vanglas võib ohustada julgeolekut. *Põhjarannik*.
<https://pohjarannik.postimees.ee/6751521/oiguskantsler-tootajate-nappus-viru-vanglas-voib-ohustada-julgeolekut>
- Kantar Emor. (2018). Töökohapõhise õppe lõpetajate uuring 2018. *Lõpparuanne*.
[Töökohapõhise õppe lõpetajate uuring_2018_Lõpparuanne_Lõplik](https://www.kantar.com/et/finland/tuotekehittaminen/tyokohapohise-oppe-lopetajate-uuring-2018-lopparuanne-loplik)
- Korralduseseadus (2023). RT I, 14.03.2023, 29. Vaheetu sund. § 74.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014084?leiaKehtiv>

- Kuusik, L., Vassiljeva, T. (2023, 8. detsember). Kuidas hinnata tööturul toimuvat? *Eesti statistika*. <https://www.stat.ee/et/uudised/kuidas-hinnata-tooturul-toimuvat>
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: TLÜ kirjastus.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c733aed7-977a-4438-8485-c8ac2057c7b1/content>
- Nestor, M., & Kirss, L. (2012). *Õpipoliitõpe Euroopa Liidu liikmesriikides*. https://www.praxis.ee/tood/uuring-opipoliitõppe-pakkumise-kohta-euroopa-liidu-liikmesriikides/?utm_source=chatgpt.com&selected=p_302&low=2012&high=2012
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10(3), 409–421. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Page, L., & Narel, R., & Belgio, E. (2020). Skills Gap Challenge: How Apprenticeship Programs Address Skill Building and Educational Advancement. *Journal of Organizational Psychology*. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=148608281&site=ehost-live>
- Prak, M., & Wallis, P (toim.). (2019). *Apprenticeship in Early Modern Europe*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108690188>
- Sisekaitseakadeemia. (2023). *Vanglatõõtaja ülestunnistus: iga päev aitan vangidel vanglaelust välja murda*. <https://www.ohtuleht.ee/1086994/vanglatootaja-ulestunnistus-iga-paev-aitan-vangidel-vanglaelust-valja-murda>
- Sisekaitseakadeemia. (kuupäev puudub). *Vanglaametnik*. https://www.sisekaitse.ee/et/vastuvõtt_vanglaametnik
- Statistikaamet. (2024, 15. mai). *Töötute arv aasta esimeses kvartalis suurenes*. <https://www.stat.ee/et/uudised/tootute-arv-aasta-esimeses-kvartalis-suurenes>

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool. (kuupäev puudub). *Töökohapõhine õpe.*
<https://www.ttk.ee/et/t%C3%B6%C3%B6kohap%C3%B5hine-%C3%B5pe>

Vanglateenistus. (2024, 26. veebruar). *Karjäärivõimalused vanglateenistuses.*
<https://vanglateenistus.ee/karjaar-ja-tookohad/tule-toole/tutvu-tootamis-ja-praktikavoimalustega>

LISA 1 - Intervjuukava

Poolstruktureeritud intervjuud toetusid järgmistele ette valmistatud küsimustele:

- 1) Millised olid Sinu esmased ootused ja eesmärgid õpingute alguses?
- 2) Milliseid kitsaskohti kogesid õpingute jooksul töökohapõhises õppes?
- 3) Millised olid suurimad väljakutsed, millega kokku puutusid oma õpingute ajal?
- 4) Millist mõju on avaldanud töökohapõhine õpe sinu tööalasele arengule?
- 5) Kas töökohapõhise õppekava pikkus oli piisav, et omandada kõik tööks vajalikud oskused? Põhjenda. Too näiteid.
 - a) Kui palju oli sinu tunnetuse järgi sulle õpingutes kasulik osaleda paralleelselt ka tööl?
- 6) Kuidas mõjutasid õpingud sinu tööalaste ülesannete täitmist? Kirjelda töö ja õppe tasakaalu.
- 7) Kirjelda oma juhendaja rolli töö ja õpingute vältel, mida tootsid välja?
 - a) Kuidas iseloomustad?
- 8) Too välja 2-4 suurimat märkamist või õppimise kohta töökohapõhise õppe vältel, mis omandasid sinu jaoks suurimat väärtust.
- 9) Mida muudaksite õppeprotsessis, mida teeksite teisiti?

LISA 2 - Uurimisküsimuse teemakategooriad, alamkategooriad ja koodid

